

Бурковська А. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-4158-1721

e-mail: allaburkovskaya2010@gmail.com

Павленко В. О., здобувач вищої освіти факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-9200-6770

e-mail: pavlenkovolodimir78@gmail.com

Використання акредитивної форми розрахунків в Україні

Анотація. У статті досліджено систему акредитивної форми розрахунків, її використання в Україні; розглянуто основні нормативні акти щодо регулювання акредитивних розрахунків; визначено переваги сторін акредитивного договору; систематизовано основні етапи укладання акредитивної операції; розглянуто вплив науково технічного прогресу на спрощення операцій за акредитивами; систематизовано основні види акредитивів та їх класифікацію; визначено причини незначного застосування акредитивної форми розрахунків в Україні; розглянуто цінову політику банків щодо послуг з акредитивних операцій; проаналізовано та систематизовано основні нормативні акти з регулювання міжнародних розрахунків в Україні; з'ясовано, що реформа НБУ та запровадження міжнародних стандартів стане фактором, який підвищить популярність акредитивної форми розрахунків для українських виробників.

Ключові слова: акредитив; форма розрахунків; зобов'язання сторін; види акредитивів; основні нормативні акти.

Burkovskaya Alla, Ph.D. (Economics), Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolaiv National Agrarian University, Ukraine

Pavlenko Volodymyr, Applicant for Higher Education, Management Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine

Use of Letter of Credit Form of Settlements in Ukraine

Annotation. Introduction. The current state of Ukraine's development provides broad conditions for enterprises in world trade, so the question arises how to minimize the risks of trade operations. The presence of risks and an unstable external environment can lead to non-fulfillment of obligations by the parties to the contracts. Therefore, the study of the letter of credit system for services is relevant because it will be able to ensure minimal cost risk.

Purpose. The purpose of this article is to study the letter of credit as one of the reliable mechanisms for payment of foreign trade operations, and its use in Ukraine.

Results. The article examines and investigates the system of letter of credit and its use in Ukraine. The main regulations on the regulation of letter of credit calculations are considered. The main advantages of the letters of credit are defined. The main stages of letter of credit conclusion are systematized. The impact of scientific and technological progress on the simplification of letters of credit is considered. Systematized main types of letters of credit and their classification.

Conclusions. Using a letter of credit as a method of payment for goods and services will minimize the risks of both the seller and the buyer. In turn, the reform of the National Bank of Ukraine will allow the letter of credit to gain popularity and possibly become the main means of payment for foreign trade agreements.

Keywords: letter of credit; form of calculations; obligation of the parties; types of letters of credit; basic regulations.

JEL Classification: G28; G35.

Постановка проблеми. Сучасні ринкові умови диктують правила швидкого прийняття рішень та фінансових операцій, які значною мірою впливають на вибір форм розрахунків, за фінансовими операціями на світовому ринку.

Інтеграція економіки у світовий ринок та процеси глобалізації створюють умови, за яких покупець і продавець можуть оптимально та завчасно виконувати поставлені перед ними зобов'язання щодо розрахунків за товари та послуги. Сучасні ринкові відносини створюють розвиток платіжних елементів, які дозволяють суб'єктам мінімізувати ризики торговельних операцій.

На сьогодні одним з основних інструментів розрахунків, який забезпечить мінімальний ризик витрат, є акредитив. Зважаючи на напрям України до інтеграції зі світовим ринком, доцільно дослідити особливості використання акредитивної форми розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження щодо даної тематики активно обговорюються декілька останніх років, не зважаючи на технічний прогрес та постійні зміни у нормативно-законодавчій базі. Дослідженням проблем здійснення міжнародних розрахунків займаються такі вітчизняні та закордонні вчені, як: К. Чернишова [1], Р. Рудніцька [6], І. Тюха [6], С. Сисюк [7], І. Бенько [7] та інші. Проте, не зважаючи на велику кількість публікацій існує потреба в поглибленому дослідженні по даному напрямі.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є дослідження акредитивної форми розрахунків як одного з надійних форм розрахунків по зовнішньоекономічних операціях та її використання в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акредитив є одним з ефективних інструментів платежу. Застосування акредитивної форми не є новим у практиці розрахункових операцій. У сучасному глобалізованому середовищі акредитив використовують у випадках виходу на нові ринки, щоб забезпечити захист своїх інтересів.

Акредитив стає нормою для міжнародних угод, такі фактори як відстань між сторонами договору, різні закони в кожній країні, призвели до зростання використання акредитивів для поліпшення міжнародної торгівлі, особливо в сучасних умовах.

Акредитив – одностороннє умовне грошове зобов'язання банку, що видається ним згідно з дорученням клієнта (імпортера) на користь його контрагента (бенефіціара), по якому банк, що відкрив акредитив (емітент) повинен здійснити бенефіціару платіж (негайно чи з відстрочкою) або акцептувати векселі бенефіціара й оплатити їх в строк, або доручити іншому банку здійснити такі платежі або акцепт при умові надання бенефіціару документів, передбачених в акредитиві й, відповідно, при виконанні інших умов акредитиву [1].

У торговельних зв'язках між державами з приводу зовнішньої торгівлі, застосування акредитива найбільш поширене при здійсненні платежів за експортними та імпорнтними операціями.

Загалом застосування акредитивних розрахунків відбувається за Уніфікованими правилами та звичаями для документарних акредитивів (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits), розробленими Міжнародною торговельною палатою. На сьогодні існує дві чинні редакції цих правил: UCP 500 (редакція 1993 р.) та UCP 600 (редакція 2007 року) [2].

В Україні використання акредитива в міжнародних розрахунках регулюється «Положенням про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньо економічними операціями», затвердженими постановою №514 Правління НБУ від 3 грудня 2003 р. (зі змінами й доповненнями) [3].

Варто зазначити, що укладення акредитивних договорів у будь-якому випадку вимагає дотримання чинного законодавства країн, в яких перебувають суб'єкти торговельних відносин та виконання міжнародних норм, що забезпечить відповідальність сторін, виконання зобов'язань з акредитиву і мінімізує ризики (рис.1).

Рисунок 1 – Переваги, які отримують учасники акредитивних розрахунків

Джерело: сформовано авторами на основі матеріалів [4]

Даний механізм дає змогу мінімізувати витрати від шахрайських махінацій та забезпечити надійність міжнародних торговельних відносин, особливо коли відбувається вихід на новий незнайомий ринок.

Забезпечується економічна безпека обох сторін договору. Курси валют, за якими відбуваються розрахунки, чітко прописуються в договорах і визначаються згідно з курсами національних банків.

Якщо платіж передбачено в іншій валюті, ніж валюта, за якою відкрито акредитив, то до його умов потрібно чітко вносити перерахунок курсів відповідно по валютах. Фінансові інтереси сторін акредитиву в більшості випадків не збігаються, експортер прагне одержати платіж як можна швидше, що дозволить йому оперативніше отримати прибуток, тоді як імпортер хоче відстрочити платіж до моменту, коли він отримує товар для мінімізації ризиків.

З'ясовано, що акредитивна форма розрахунків є вигідною для продавців, оскільки забезпечує їм виплату коштів не зважаючи на непередбачувані обставини, які можуть виникнути. Укладання акредитивної угоди доволі складний процес, який вимагає заздалегідь укладених договорів та прописування всіх зобов'язань сторін. У сучасній глобалізаційній економіці ці процедури займають менше часу, при здійсненні акредитивної операції можна виділити етапи (рис. 2).

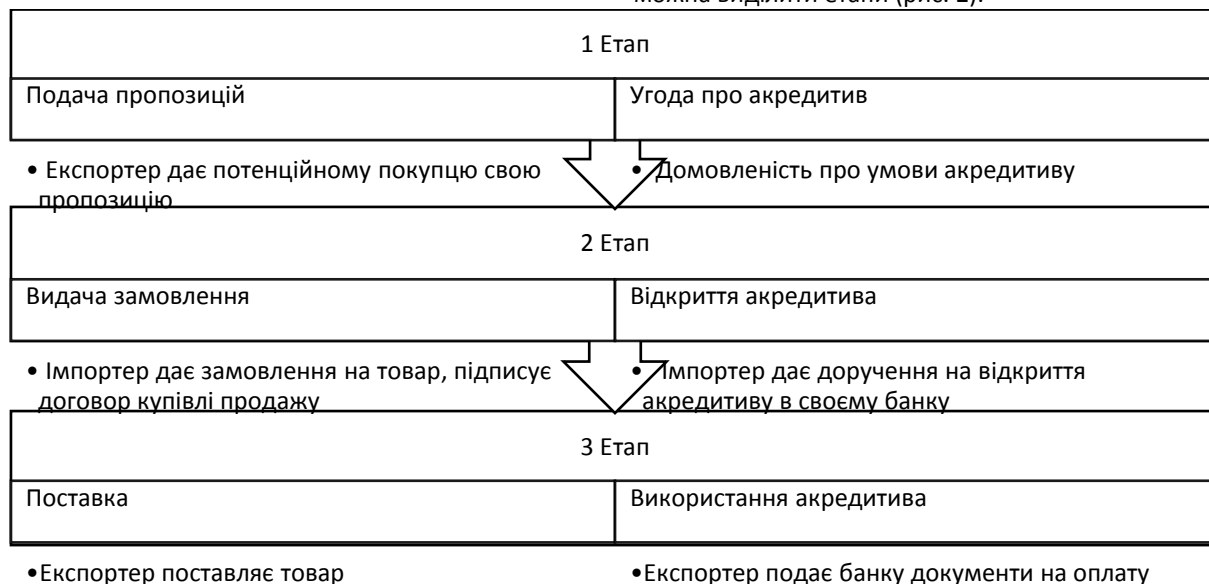

Рисунок 2 – Етапи укладання акредитивної операції

Джерело: сформовано авторами на основі матеріалів [6]

Варто зазначити, що документарний акредитив передбачає наявність великої кількості різновидів (табл. 1).

Таблиця 1 Види акредитивів та їх класифікація

Відповідно до форми	– грошові; – документарні
Характер платежу з можливістю або неможливістю здійснювати часткові поставки продукції	– подільні; – неподільні
Ступінь гарантованості сплати сум, які повинні бути сплачені експортеру	– відкличні; – безвідкличні
Місце та суб'єкт виконання	– виконуються банком-емітентом у країні імпортера; – виконуються банком, що авізує або банком, що підтверджує у країні бенефіціара; – виконуються за участю третього банку
Відповідно до валюти платежу	– у національній валюті бенефіціара; – у національній валюті імпортера; – у третій валюті
Спосіб повідомлення бенефіціара про відкриття акредитиву на його користь	– прямо авізовані акредитиви; – попередньо авізовані акредитиви
Наявність або відсутність підтвердження за акредитивом	– підтверджений; – непідтверджений
Спосіб виконання	– платіж за пред'явленням; – шляхом акцепту; – платіж з відстрочкою
Залежно від виду зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання	– акредитиви на імпорт; – транзитні акредитиви; – акредитиви на експорт

Джерело: сформовано та узагальнено авторами на основі матеріалів [6;7]

Складання угоди акредитиву містить комунікаційний рух між банками, тому для поліпшення та прискорення операцій були розроблені відповідні стандарти. На сучасному етапі технічного розвитку банки використовують SWIFT-повідомлення, які є засобами передачі інформації між банками [5]. Тобто науково-технічний прогрес виступає механізмом пришвидшення розрахунків за акредитивами торговельним партнерам з банками. Завдяки переходу на цифровий метод ведення бізнесу, банки все частіше застосовують онлайн-видачу акредитиву, що скорочує як час, так і зусилля, необхідні для його відкриття та передбачає більш швидке завершення операцій по акредитивах. На нашу думку, це питання часу коли банки повністю перейдуть на онлайн-розрахунки за фінансовими операціями у розвинених країнах.

Використання акредитивної форми розрахунків в Україні є достатньо складним процесом, головною

причиною цьому виступає взаємодія українських банків із закордонними партнерами. Іноземні банки (особливо це стосується Європейських та американських) з недовірою ставляться до банківської системи України.

В основному українськими підприємствами для розрахунку використовуються документарні акредитиви, при співробітництві з країнами Європи та Америки задля забезпечення виконання всіх вимог перед ними.

Україна також намагається використовувати документарні акредитиви при укладанні угод з країнами, економічний стан яких є ризиковим, що дозволяє уникнути невиконання вимог за акредитивами та гарантує українським продавцям виплати коштів за договорами.

Розглянемо більш детально тарифи на надання послуг щодо акредитивів на прикладі декількох українських банків (табл. 2).

Таблиця 2 Ціни на надання послуг за документарними акредитивами українськими банками, 2020 р.

№ з/п	Послуги за документарними акредитивами	АТ «Укресімбанк»	АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	АТ «Райффайзен Банк Аваль»
1.	Попереднє авізування акредитиву	30 USD	400 UAH	150 UAH / 30 USD
	Відкриття акредитиву,% від його суми	0,2% min 50 USD, max 2 тис. USD	0,2% min 50 USD, max 2 тис. USD	0,2%, але не менше 50 USD та не більше 2 000 USD
2.	Авізування акредитиву	0,15%, але не менше 50 USD та не більше 500 USD	0,1% від максимальної суми (min 750 UAH / max 2500 UAH)	0,15%, але не менше 50 USD та не більше 500 USD
3.	Перевірка документів за акредитивами	0,2%, але не менше 50 USD та не більше 3000 USD	в іноземній валюті: 0,15% (min 50 USD)	0,2%, але не менше 50 USD та не більше 2 000 USD
4.	Внесення погоджених змін до умов акредитиву	0,15%, але не менше 50 USD та не більше 500 USD	400 UAH	Не менше 30 USD та не більше 2 000 USD
5.	Виконання операцій за акредитивами	0,2%, але не менше 50 USD та не більше 2000 USD	0,2% від max суми акредитиву (min 500 UAH – max 5000 UAH)	0,2%, але не менше 30 дол. США та не більше 2000 дол. США
6.	Підтвердження акредитиву	від 0,5% до 5% річних, але не менше 100 USD	0,15% від суми платежу (min 500 UAH / max 5000 UAH)	0,5% річних, але не менше 100 USD

Джерело: побудовано авторами за даними матеріалів [8; 9; 10]

Використання акредитивів українськими підприємствами вимагає значного залучення коштів, адже укладання акредитиву в банківській установі вимагає залучення значного капіталу. Аналіз тарифів з відкриття акредитивів у банках України показує, що кожен банк встановлює різну цінову політику щодо оформлення акредитивів.

З'ясовано, що особливо непопулярними в Україні акредитивні розрахунки є серед фізичних осіб,

оскільки їх складність оформлення та відкриття вимагає додаткового залучення коштів та часу. Учасникам необхідно заповнити значну кількість документів, де повинні прописуватися всі їхні вимоги та зобов'язання щодо платіжної операції.

Основні нормативні акти що регулюють міжнародні розрахунки (рис. 3).

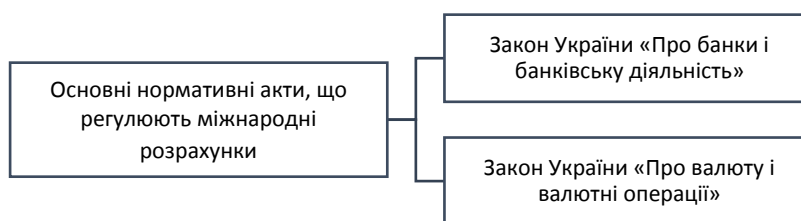

Рисунок 3 – Основні нормативні акти з регулювання міжнародних розрахунків в Україні

Джерело: сформовано авторами на основі матеріалів [11; 12]

Отже, відкриття акредитиву вимагає значного залучення додаткового капіталу на його оформлення. Вважаємо це основною причиною того, що в Україні акредитивна форма розрахунків є не досить популярною. Також варто зазначити про низький рівень довіри в Україні до банківських установ (особливо це стосується співпраці з іноземними партнерами). Адже законодавча база та рівень довіри до української банківської системи, на жаль, знаходиться на доволі низькому рівні, не зважаючи на реформи що проводить національний банк та держава в цілому.

Слід зазначити, що у 2018 р. Національний банк України осучаснив порядок здійснення банком

операцій за акредитивами, постанова Правління Національного банку України від 11 квітня 2018 р. № 38 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [15]. Розробка проекту здійснювалась шляхом співпраці НБУ та Міжнародною торгівельною палатою. Проект має назву «Paperless», та передбачає максимальну можливу відмову від паперових документів під час роботи з клієнтами банків з питань оформлення платежів та загального ведення документації.

Дана постанова передбачає покращення операцій за акредитивами (рис. 4).

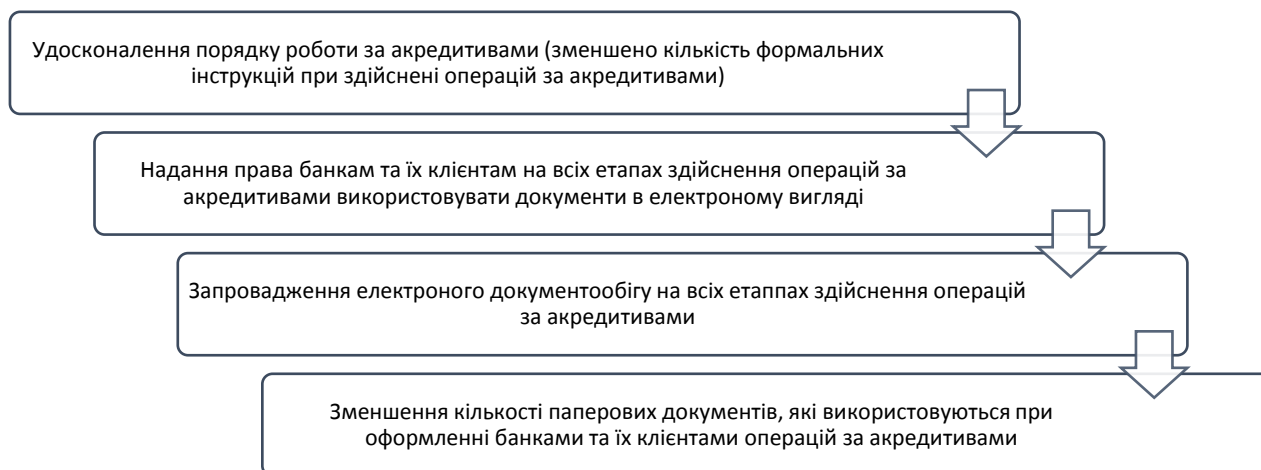

Рисунок 4 – Напрями покращення операцій за акредитивами відповідно до постанови Правління Національного банку України

Джерело: сформовано авторами на основі матеріалів [13]

Висновки. Україна все більше приводить у відповідність законодавчі акти з урахуванням міжнародних вимог, адже на сучасному етапі розвитку держави сформовано Європейський курс розвитку, що і вимагає зміну законодавства.

Акредитивна система розрахунків для українських виробників є інструментом зниження ризиків у сфері

міжнародної торгівлі, а нововведення НБУ щодо електронного документообігу та запровадження міжнародних стандартів є фактором стимулювання виробників користуватися саме акредитивною формою розрахунків, не зважаючи на вартість, адже гарантія виконання зобов'язань є фактором, який мінімізує вплив додаткових витрат на оформлення.

Література:

1. Чернишова К. Роль акредитивної форми розрахунків у здійсненні міжнародних розрахунків банками України. URL : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream> (дата звернення: 12.10.2020 р.).

2. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів : Правила Міжнародної торгівельної палати від 25 жовтня 2006 р. № 600. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988_003 (дата звернення: 10.10.2020 р.).
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями : Постанова Правління НБУ від 3 грудня 2003 р. № 514 .URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03>. (дата звернення: 10.10.2020 р.).
4. Документарні операції Ощадбанк. URL: <https://www.oschadbank.ua/ua/corporate/KYC> (дата звернення: 12.10.2020 р.).
5. Акредитив інструмент торгового фінансування. URL: <http://www.vivro.net/blog/Letter-of-Credit--A-Tool-of-Trade-Finance>. (дата звернення: 12.10.2020 р.).
6. Рудніцька Р., Тюха І. Вибір оптимальної форми розрахунків в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств харчової промисловості. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13452/1/1.pdf>. (дата звернення: 10.10.2020 р.).
7. Сисюк С., Бенько І. Оцінка переваг застосування акредитивної форми розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 2 (56). С. 206–208.
8. Базові тарифи комісійної винагороди АТ «Укресімбанк». URL:<https://www.eximb.com/assets/files/download/rates-documentary.pdf> (дата звернення: 10.10.2020 р.).
9. Базові тарифи на послуги, що надаються юридичним особам-суб'єктам господарювання при здійсненні документарних операцій (корпоративний бізнес). URL: <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/media/docs/tarifi-z-261120191.pdf>. (дата звернення: 11.10.2020 р.).
10. Тарифи АТ «Райффайзен Банк Аваль» за акредитивами, гарантіями та резервними акредитивами, розрахунками за інкасо, операціями з векселями та іншими послугами для корпоративних клієнтів. URL: <https://www.aval.ua/storage/files/trade-finance-tariffs.pdf>. (дата звернення: 10.10.2020 р.).
11. Про банки і банківську діяльність в Україні зі змінами та доповненнями : Закон України від 20.09.2001. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 15.10.2020).
12. Про валюту і валютні операції в Україні : Закон України від 21.06.2018. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/247319> (дата звернення 15.10.2020).
13. Національний банк осучаснив порядок здійснення банками операцій за акредитивами. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-osuchasniv-poryadok-zdiysnennya-bankami-operatsiy-za-akreditivami>. (дата звернення 15.10.2020).

References:

1. Chernyshova, K. (2020). The role of the letter of credit form of payment in the implementation of international payments by banks of Ukraine. Retrieved from : <http://vvv.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream> [in Ukrainian].
2. Unified Rules and Customs for Documentary Credits : Rules of the International (2006). October 25. № 600. Retrieved from : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988_003 [in Ukrainian].
3. On approval of the Regulations on the procedure for authorized banks to carry out operations on documentary letters of credit in settlements for foreign economic transactions (2003) : Resolution of the NBU Board of December 3. № 514 : Retrieved from : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03> [in Ukrainian].
4. Documentary operations of Oschadbank : official website. (2020). Retrieved from : <https://www.oschadbank.ua/ua/corporate/KYC> [in Ukrainian].
5. Letter of credit-tool of trade financing. (2020). Retrieved from : <http://www.vivro.net/blog/Letter-of-Credit--A-Tool-of-Trade-Finance>.
6. Rudnits'ka, R. & Tiukha, I. (2013). Selection of the optimal form of payment in the management of foreign economic activity of food industry enterprises. Retrieved from : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13452/1/1.pdf> [in Ukrainian].
7. Sysiuk, S. I. (2011). Estimation of advantages of application of the letter of credit form of calculations in foreign economic activity. *Visnyk ZhDTU*. 2011. № 2 (56). S. 206-208 [in Ukrainian].
8. Basic commission rates of Ukreximbank JSC : official website <https://www.eximb.com/assets/files/download/rates-documentary.pdf> (2020). Retrieved from : <https://www.eximb.com/assets/files/download/rates-documentary.pdf> [in Ukrainian].
9. Basic tariffs for services provided to legal entities-entities in the implementation of documentary operations (corporate business). (2020). Retrieved from : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/media/docs/tarifi-z-261120191.pdf> [in Ukrainian].
10. Tariffs of Raiffeisen Bank Aval JSC for letters of credit, guarantees and reserve letters of credit, collection settlements, promissory note transactions and other services for corporate clients: official website. (2020). Retrieved from : <https://www.aval.ua/storage/files/trade-finance-tariffs.pdf> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). About banks and banking activity in Ukraine with changes and additions : Law of Ukraine : Law of Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>[in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). About currency and currency transactions in Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> [in Ukrainian].
13. The National Bank has modernized the procedure for banks to carry out letter of credit operations. (2020). Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-osuchasniv-poryadok-zdiysnennya-bankami-operatsiy-za-akreditivami> [in Ukrainian].

